

**Posudek habilitační práce Alice Jedličkové
„Zkušenost prostoru. Vyprávění a vizuální paralely“**

Předložená práce Alice Jedličkové, která má podobu ucelené monografie, představuje rozsáhlý a promyšlený příspěvek věnovaný problematice, jež je nepochybně aktuální a zajímavá hned v několikerém ohledu. Monografie se stává součástí obecnějšího zaměření na výzkum charakteristik prostoru a jeho pozice v kultuře, jímž se vyrovnává dříve převládající koncentrace na otázky času (srov. v českém prostředí např. publikaci Kateřiny Svatoňové *2 1/2 D aneb prostor (ve) filmu v kontextu literatury a výtvarného umění*, Praha 2008), zároveň nesporně obohacuje dosavadní naratologická zkoumání o nové pohledy a konečně rozvíjí úvahy o intermedialitě, jednom z teoretických konceptů, které jsou dnes široce diskutovány a na jehož promýšlení se sama autorka monografie velmi podstatně podílí: vedle jejích původních studií (např. v kolektivní monografii *Vybrané kapitoly z intermediality*, Olomouc 2008) je třeba zmínit i ediční přípravu publikace *Intermediální poetika příběhu* (Praha 2012; spolu se Stanislavou Fredrovou).

Práce se vyznačuje citlivým propojením složky analyticko-interpretací a složky teoretické. Autorka vychází od pozorování konkrétního textového úryvku, v němž se otevřeně projevuje subjektivní aspekt čtení a rozumění (i tato expozice subjektivity je ovšem ve vědeckém textu nepochybně přípustná), odtud přechází k teoretické reflexi a na jejím základě se znovu obrací ke konkrétním textům; v relativně samostatném závěru potom dospívá k obecné úvaze o možnostech chápání poetiky v kontextu současných výzkumů. Realizovaný spirálový způsob výkladu tak zároveň ukazuje oscilaci poznání mezi empirií a teorií, cestu od zjištění určité vlastnosti textů přes formulaci teoretické koncepce k jejímu ověřování a zpřesňování na novém textovém materiálu.

Teoretická část monografie je soustředěna do jejího druhého a třetího oddílu. Autorka popisuje a komentuje některá relevantní pojetí narativního prostoru a možností jeho intermediální interpretace; v návaznosti na to poté formuluje pojetí vlastní. Za závažné a podnětné zde pokládám zvláště zpochybnění pevné vazby mezi reprezentací prostoru a deskripcí, rozlišení prostoru a prostorovosti, klasifikaci možných způsobů poetologických výzkumů prostoru nebo výklady o vyprávěcí perspektivě ve vztahu k prostorovosti fikčního světa.

Pojednání o perspektivě, zahrnuté do třetího oddílu monografie, vychází z rozsáhlé a důkladné znalosti dosavadní naratologické literatury. Autorka hodnotí a dále rozpracovává především koncepty podané Franzem Stanzelem, Gérardem Genettem, Borisem Uspenským a Wolfem Schmidem a dospívá k diferencovanému a současně dynamickému (polycentrickému) pojetí konstituentů perspektivy. Představený systém je přiznaně eklektický, přitom však nepochybně operativní (s. 102). (Jen na okraj: Možná by si tu zasloužily pozornost a připomenutí i české úvahy o textové perspektivě, např. názory Aleny Macurové představené v knize *Ztvárnění komunikačních faktorů v jazykových projevech*, Praha 1983; podobně by mohl být připomenut i průkopnický pokus Karla Hausenblase o postižení způsobu ztvárnění prostoru v Máchově *Máji* z roku 1967.)

Zpracování velmi složitých a různě pojímaných otázek pochopitelně produkuje i pasáže, které mohou být zdrojem pochybností či námitek; snaha přihlížet k co nejširšímu okruhu relevantních aspektů také vede k tomu, že výklad je někdy nezcela přehledný a poměrně náročný. Jde ovšem – to je třeba zdůraznit – vždy jen o jednotlivosti, které nijak nesnižují celkovou vysokou přínosnost práce. Lze tak např. uvažovat o tom, jaký je vztah mezi pojmy *situovanost* (s. 33) a *kontextualizace* (s. 17 aj.). Nejsem si jist, zda „prostor zaujímaný textem“ má tak okrajovou platnost, jak se to jeví podle úvah na s. 87. *Anschaunungsraum* bych bral spíše jako „prostor nazírání“ než jako „názorný prostor“ (s. 92).

Čtvrtá hlavní část monografie nese název *Modernistická exempla*. Autorka zde z hlediska reprezentace prostoru a s tím spojených intermediálních vztahů analyzuje a interpretuje šest povídkových textů z české literatury první poloviny dvacátého století. V souvislosti s tím je třeba ocenit jak upozornění na vývojovou závažnost několika próz spíše už pozapomínaných (od Františka Langera či Marie Pujmanové), tak – a především – instruktivnost, preciznost a argumentační promyšlenost rozborů, jež ve svém celku zdůrazňují potřebnost budování historické poetiky prózy přihlížející k intermediálním relacím.

Celkově jde o text, který je nepochybně závažným příspěvkem k výzkumu vyprávění v jeho rozmanitých aspektech. Nečiní si nárok na definitivní řešení, ale spíše zpochybňuje petrifikované představy a navrhuje možné přístupy k problémům. Obecně

je možno nejzávažnější charakteristické rysy práce, které jsou základem její inspirativnosti a přínosnosti, shrnout takto:

Text soustavně reflektuje vztah mezi badatelským subjektem a předmětem výzkumu, nebojí se operovat se subjektivní zkušeností, ale přitom směřuje k poznání intersubjektivní povahy. Představený výzkum neustále přihlíží jak ke struktuře textu, tak k aktu recepce a k interakci mezi textem a čtenářem; čtenářský zážitek je přitom brán jako zcela legitimní součást literárněvědného, resp. naratologického zkoumání. Zvláště zajímavé jsou poukazy na relace a paralely mezi slovesnou a výtvarnou sférou. I když je zřejmé, že zatím nemáme k dispozici dostatečně jemné a adekvátní nástroje pro komplexní postžení vazeb mezi těmito sférami, monografie nepochybně představuje významný krok na cestě k jejich vytvoření. Za připomenutí stojí rovněž fakt, že autorka přihlíží i k souvislostem vysokoškolské výuky.

Předložená habilitační práce splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v oboru literární věda. Doporučuji ji proto k dalšímu řízení.

V Praze dne 8. dubna 2013

Prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.,

Ústav českého jazyka a teorie komunikace,
Filozofická fakulta UK v Praze